

Ärende: VN/12531/2021

BEGÄRAN OM UTLÅTANDE OM REFORMEN AV LAGSTIFTNINGEN OM FUNKTIONSHINDERSERVICE

REMISSFRÅGOR

1. Backrundsorganisation

Privat tjänsteproducent [JAG Assistans Ab]

Allmänt om utkastet till regeringsproposition

2. Är paragraferna i utkastet till proposition tydliga?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Många av förslaget serviceformer (t.ex. träning, särskilt stöd och stöd för boende) har formulerats vagt jämfört med de nu ikraftvarande bestämmelserna i handikappservicelagen och specialomsorgslagen. Det här innebär en utmaning för dem som tillämpar lagen.

Bestämmelserna kring personlig assistans har däremot blivit tydligare, även om de ännu innehåller vissa påtagliga brister.

3. Stöder motiveringen till paragraferna väl den som ska tillämpa lagen?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

4. Stärker propositionen likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Vi tar ställning till frågan vad gäller bestämmelsen om personlig assistans. Vi anser att resursförutsättningen gällande rätten till personlig assistans i den aktuella propositionen är diskriminerande. Detta eftersom den ställer personer med olika typer av funktionsnedsättning i olika ställning. Följaktligen bör den så kallade resursförutsättningen slopas helt.

Vi vill i sammanhanget också hänvisa till beslutet 46/2018 som FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning givit 7.4.2022. Enligt beslutet rekommenderar kommittén att funktionshinderlagstiftningen i Finland ändras så att den inte hindrar personer med intellektuell funktionsnedsättning från att erhålla personlig assistans på samma grunder som övriga personer med funktionsnedsättning.

JAG anser att den personliga assistansen ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning, oberoende av diagnos eller kognitiv förmåga. Den personliga assistansen är i vår mening den serviceform som på bästa sätt möjliggör ett självständigt liv för personer med olika funktionsnedsättningar.

5. Ökar propositionen delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Personer med funktionsnedsättning som inte har rätt till personlig assistans ska enligt förslaget erhålla särskilt stöd för delaktighet. Regleringen av den serviceformen i lagutkastet är tyvärr svag då den i motsats till den personliga assistansen saknar minimiservicenivå. Till denna del ser vi inte att delaktigheten för personer med funktionsnedsättning kommer att stärkas.

6. Förbättrar propositionen möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få service enligt sitt individuella behov oberoende av funktionsnedsättningens eller sjukdomens art?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Personlig assistans

Vi anser att resursförutsättningen gällande rätten till personlig assistans i den aktuella propositionen är diskriminerande. Detta eftersom den ställer personer med olika typer av funktionsnedsättning i olika ställning.

JAG anser att den personliga assistansen ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning, oberoende av diagnos eller kognitiv förmåga. Den personliga assistansen är i vår mening den serviceform som på bästa sätt möjliggör ett självständigt liv för personer med olika funktionsnedsättningar. Följaktligen bör den så kallade resursförutsättningen slopas helt.

Övriga kommentarer

Då en ny lag med delvis nya serviceformer träder i kraft finns en möjlighet och en förhoppning om en utvecklad och mer välfungerande servicepalett. Ovan har vi redan konstaterat att vissa av serviceformerna är vagt formulerade (t.ex. träning, särskilt stöd och stöd för boende). JAG vill uttrycka sin oro för den framtida servicepaletten och -produktionen.

Risken med en lagstiftning som inte definierar exakt vilken service som åtminstone bör produceras är att serviceproduktion blir mera ensidig och klienternas tillgång till service försämras. En otydlig bestämmelse om subjektiva rättens eller servicens innehåll och omfattning kan leda till att en i verkligheten otillräcklig servicenivå bedöms som att förpliktelsen är fullgjord från välfärdsområdets sida. Vi är oroliga för tillgången till service särskilt under ekonomiskt kärva tider.

I en dylik situation blir rättspraxis viktig för att närmare definiera vem som har rätt till vilken service. Med tanke på att det krävs besvärstillstånd till högsta förvaltningsdomstolen, är vi oroliga också för rättssäkerheten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att driva sin sak och i slutändan få den service de behöver. Vi anser därför att det från statligt håll krävs noggrann uppföljning gällande välfärdsområdenas serviceproduktion utvecklas.

7. Vad vill du absolut bevara i propositionen och varför (ärendenhet, paragraf, punkt i motiveringen osv.)? Nämn (kort) högst tre saker.

-

1.

Möjlighet att samtycka till arbetsgivarmodellen för personlig assistans

2.

Stöd i att fatta beslut

3.

-

8. Vad vill de absolut ta bort eller ändra i propositionen och varför (ärendenhet, paragraf, punkt i motiveringen osv.)? Nämn (kort) högst tre saker.

-

1.

Resurskravet för personlig assistans.

2.

-

3.

-

9. Tar propositionen tillräcklig hänsyn till behoven hos barn med funktionsnedsättning?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

10. Kan de tjänster som föreslås i propositionen på ett heltäckande sätt möta servicebehoven hos patienter med andningsförlamning?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

Tillämpningsområde

11. Är lagens tillämpningsområde ändamålsenligt?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Lagens tillämpningsområde är 2 § 2 mom. formulerat på ett sätt som för oss väcker frågor. Bestämmelsen innehåller en utförlig lista på 6 st. punkter som alla bör uppfyllas innan personen över huvud taget kan få service enligt lagen.

I bestämmelsens motiveringar hänvisas till funktionshinderkonventionens definition av en person med funktionsnedsättning. Man nämner att begränsningen av funktionsförmågan kan vara bl.a. fysisk, psykisk, social eller kognitiv. I själva lagförslaget (2 mom. 1 p.) nämns ändå enbart den fysiska, kognitiva och psykiska funktionsförmågan. Varför man valt att inte nämna bl.a. sensorisk och social/psykosocial begränsning av funktionsförmågan förblir för oss oklart. JAG anser att den nya funktionshinderlagen bör ha ett tillämpningsområde som motsvarar funktionshinderkonventionens definition av begreppet funktionsnedsättning.

Som helhet bedömt anser vi att bestämmelser gör den nya lagens tillämpningsområde mer snävt än nuvarande lagstiftning. Detta leder till att fler personer med funktionsnedsättning kommer att få service med stöd av socialvårdslagen i stället för med stöd av den nya funktionshinderlagen. Socialvårdslagens service är i allmänhet mindre omfattande och samtidigt dyrare för klienten. Det är självklart att detta kommer att ha negativa följder för många personer med funktionsnedsättning.

Följaktligen ser vi också att problematiken kring mellanfallarna, såsom t.ex. personer med autism-spektrum diagnos, kan komma att förvärras i och med lagens snävare tillämpningsområde.

Vi anser att lagens tillämpningsområde kunde definieras enligt lagförslaget från 2018 (RP 159/2018 rd).

Tjänster

12. Tar bestämmelserna om träning, personlig assistans och särskilt stöd som helhet betraktat tillräcklig hänsyn till behoven hos personer med funktionsnedsättning på olika sätt?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

JAG anser att det finns en allvarlig snedvridning i helheten av de tre serviceformerna: Serviceformen särskilt stöd ska enligt utkastet vara den serviceform som tryggar delaktigheten för personer med funktionsnedsättning som också med hjälp av assistans bedöms vara oförmögna att uttrycka sin vilja om assistansens innehåll. JAG anser att särskilt stöd inte på något sätt kan ersätta den personliga assistansen. Särskilt stöd kan nämligen inte användas för att trygga personen ett självständigt liv i form av att ge personen möjlighet att bo i en enskild bostad och kan heller inte trygga delaktigheten såsom den personliga assistansen kan. Denna snedvridning kan korrigeras genom att slopa resursförutsättningen från den personliga assistansen.

13. Är innehållet i de paragrafer som gäller träning (7–8 §) ändamålsenligt?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

14. I propositionen förutsätter ordnande av så kallad rehabiliterande småbarnspedagogik som träning enligt lagen om funktionshinderservice att det föreskrivs om avgiftsfrihet för servicen i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken och att den inkomst av klientavgifterna som kommunerna förlorar årligen ersätts kommunerna som en del av den statsandel som kan användas för denna proposition.

Är det ändamålsenligt att ordna småbarnspedagogik som funktionshinderservice?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

15. Är innehållet i de paragrafer som gäller personlig assistans (9–11 §) ändamålsenligt?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

JAG anser att den personliga assistansen ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning, oberoende av diagnos eller kognitiv förmåga. Den personliga assistansen är i vår mening den serviceform som på bästa sätt möjliggör ett självständigt liv för personer med olika funktionsnedsättningar. Vi anser att alla människor har en inneboende vilja och även förmåga att kommunicera den viljan, även om kommunikationssätten varierar stort. Ibland krävs det att man känner personen mycket bra, för att kunna uttolka vad hen vill.

Resursförutsättningen

Enligt oss har serviceformens största brist varit kravet på att en person med funktionsnedsättning ska kunna definiera assistansens innehåll och sättet att genomföra den. Det är positivt att man i lagutkastet valt att förbättra serviceformen genom att slopa kravet på att definiera sättet att genomföra assistansen.

Dessutom har kravet på att kunna definiera assistansens innehåll lindrats till att en person med funktionsnedsättning självständigt eller med assistans kan uttrycka sin vilja när det gäller assistansens innehåll. Även om denna lindring av resursförutsättningen är en ändring i rätt riktning anser vi fortsättningsvis att bestämmelsen är diskriminerande.

Kravet på att en person med funktionsnedsättning ska kunna definiera assistansens innehåll innebär att särskilt personer med olika typer av svårare intellektuell eller kommunikativ funktionsnedsättning kan uteslutas från serviceformen. Att nekas rätten till personlig assistans får betydande negativa konsekvenser bland annat vad gäller boende och fritid då motsvarande alternativa serviceformer saknas.

JAG anser att både den nuvarande handikappservicelagen och det aktuella lagförslaget är direkt diskriminerande då bägge kategoriskt utesluter personer med stort hjälpbehov från en så central serviceform som personlig assistans. Enligt oss ska den personliga assistansen ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning, oberoende av diagnos eller kognitiv förmåga. Den personliga assistansen är i vår mening den serviceform som på bästa sätt möjliggör ett självständigt liv för personer med olika funktionsnedsättningar. Vi anser att alla människor har en inneboende vilja och även förmåga att kommunicera den viljan, även om kommunikationssätten varierar stort. Ibland krävs det att man känner personen mycket bra, för att kunna uttolka vad hen vill.

Vi vill i sammanhanget också hänvisa till beslutet 46/2018 som FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning givit 7.4.2022. Enligt beslutet rekommenderar kommittén att funktionshinderlagstiftningen i Finland ändras så att den inte hindrar personer med intellektuell

funktionsnedsättning från att erhålla personlig assistans på samma grunder som övriga personer med funktionsnedsättning.

Vi anser att resursförutsättningen, även i den form som finns i det aktuella lagutkastet, uppenbart hindrar personer med intellektuell funktionsnedsättning från att erhålla personlig assistans på samma grunder som övriga personer med funktionsnedsättning. Lagutkastet står alltså i strid med det ovan nämnda beslutet av FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Till denna del bör alltså lagutkastet omformuleras så att resursförutsättningen avlägsnas.

Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artikel 19 ska personer med funktionsnedsättning ha möjlighet att välja sin bostadsort och var och med vem de vill leva på samma villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boendeformer. I praktiken är personlig assistans den enda serviceform med hjälp av vilken en person med funktionsnedsättning kan bo i enskild bostad. Följden av resurskravet är alltså att många personer med svårare intellektuell funktionsnedsättning fortsättningsvis inte kommer att kunna välja boendeform så som stadgas i funktionshinderkonventionen.

Enligt våra erfarenheter av den nuvarande handikappservicelagen är det mycket problematiskt att resursförutsättningen anses kunna uppfyllas delvis. JAG kan inte omfatta tanken att en persons resurser ändras varje gång då hen stiger över hemmets tröskel. Vi anser att människans resurser hålls oförändrade oavsett var hen vistas. Vi upplever det som mycket oklart vilka krav som fordras vid olika tillfällen, och vår erfarenhet är att beslutspraxis varierar stort. Om resursförutsättningen kvarstår i lagen kommer denna förbryllande situation att fortgå.

Med hänvisning till ovanstående anser JAG att följande mening, 9 § 3 mom. bör strykas:

En förutsättning för beviljande av personlig assistans är att personen med funktionsnedsättning självständigt eller med assistans kan uttrycka sin vilja när det gäller assistansens innehåll.

Antalet assistanstimmar för fritid

9 § 5 mom. om antalet assistanstimmar per månad för interaktion, fritidsverksamhet eller samhälleligt deltagande bör ändras enligt följande: "Dessutom har en person med funktionsnedsättning rätt att få personlig assistans i fråga om de funktioner som avses i 1 mom. 3 punkten för fritiden med minst 30 timmar per månad, om inte ett större timantal anses befogat."

Val av produktionsmodell

Enligt 10 § 1 mom. bör välfärdsområdena ha tillgång till samtliga tre nämnda alternativ för produktion av personlig assistans. Enligt 11 § 2 mom. kan arbetsgivarmodellen väljas enbart om klienten bör vidare samtycka till användningen av arbetsgivarmodellen. JAG ser mycket positivt på

de ovan nämnda lagrummen i och med att arbetsgivarmodellen under nuvarande lagstiftning ofta erbjudits som enda alternativ mot klientens vilja eller i situationer där en annan produktionsmodell skulle ha varit mer ändamålsenlig.

16. Är innehållet i de paragrafer som gäller särskilt stöd (12–13 §) ändamålsenligt?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Serviceformen särskilt stöd ska enligt utkastet vara den serviceform som tryggar delaktigheten för personer med funktionsnedsättning som också med hjälp av assistans bedöms vara oförmögna att uttrycka sin vilja om assistansens innehåll. Vi vill understryka att serviceformen särskilt stöd inte på något sätt kan ersätta den personliga assistansen. Särskilt stöd kan nämligen inte användas för att trygga personen ett självständigt liv i form av att ge personen rätt att bo i en enskild bostad.

Serviceformen har vidare tydliga brister då det gäller tryggande av delaktigheten. Ur 13 § om tillhandahållande av särskilt stöd framkommer att serviceformen är starkt behovsprövad. I kontrast med personlig assistans, vilken som utgångspunkt tryggar åtminstone 30 timmar för fritiden, finns för särskilt stöd ingen minimiservicenivå garanterad. Det är också ett faktum att särskilt stöd på grund av högre krav på utbildningsnivå för personalen är en dyrare serviceform än personlig assistans. Av dessa orsaker är vi oroliga för att den som inte blir beviljad personlig assistans utan enbart särskilt stöd för delaktighet inte kommer att få en tillräcklig mängd service.

JAG anser att delaktighet bäst kan tryggas genom personlig assistans. Detta kräver dock att resursförutsättningen slopas så att serviceformen personlig assistans blir tillgänglig för alla personer med funktionsnedsättning.

17. Behöver det föreskrivas om särskilt stöd för delaktigheten som en tjänst (12 § 2 mom. 1 punkten).

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

18. Behöver det föreskrivas om stöd i att fatta beslut som en tjänst (12 § 2 mom. 2 punkten)?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

19. Behöver det föreskrivas om krävande multiprofessionellt stöd som en tjänst (12 § 2 mom. 3 punkten)?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

20. Är helheten av paragrafer om stöd för boendet (14–17 §) ändamålsenlig?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning artikel 19 ska personer med funktionsnedsättning ha möjlighet att välja sin bosättningsort och var och med vem de vill leva på samma villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boendeformer. I nuläget förvägras särskilt personer med svårare intellektuell funktionsnedsättning rätten till att fritt välja boendeform.

Enligt 14 § 3 mom. kan stöd för boendet ordnas i enskild bostad eller i gruppform och vidare ska man beakta individens önskemål vid val av boendeform. Inga formella hinder existerar alltså i bestämmelsen för att också personer med svårare intellektuell funktionsnedsättning skulle kunna bo i enskild bostad. I praktiken är ändå personlig assistans det enda sättet att ordna boende på detta sätt och med tanke på den kvarvarande resursförutsättningen för personlig assistans innebär det att diskrimineringen av denna målgrupp kommer att fortsätta.

Vi upprepar alltså här vårt krav om att man bör slopa resursförutsättningen för personlig assistans. Vidare önskar vi att man i motivering till 14 § 3 mom. specificerar att alla ska ha rätt att välja boendeform oberoende av typ av funktionsnedsättning och att detta ska kunna ske t.ex. i form enskilt boende med stöd av personlig assistans.

21. Är bestämmelsen om boende utanför hemmet för barn med funktionsnedsättning ändamålsenlig?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

En av de viktigaste faktorerna för ett barns välmående är att få växa upp i en familj. Att få känna kärlek, trygghet och tillhörighet är avgörande för goda uppväxtvillkor.

Övervakningskommittén för funktionshinderkonventionen är mycket tydlig med att om staterna hänvisar människor till boende på institution innebär det alltid ett brott mot konventionen. Det spelar ingen roll hur små och "hem-lika" institutionerna är. Kommittén pekar uttryckligen på att just barn är särskilt sårbara och att för dem finns inga alternativ till att växa upp i en familj. Den klargör också att om barn skulle placeras på institutioner på grund av sina funktionsnedsättningar utgör det tydlig diskriminering.

Barns rätt och möjlighet att bo hemma bör alltså prioriteras.

22. Är paragrafen om kortvarig omsorg (18 §) ändamålsenlig till sitt innehåll?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

23. Är det ändamålsenligt att föreskriva om dagverksamhet (19 §) i lagen om funktionshinderservice?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

24. Är det ändamålsenligt att det inte föreskrivs om arbetsverksamhet och sysselsättningsstödande verksamhet i lagen om funktionshinderservice, om det föreskrivs om detta i socialvårdslagen eller någon annan lag?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

25. Behöver formerna för tillhandahållande av stöd för rörligheten göras mångsidigare på det sätt som föreslås i 22 §?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

26. Vad anser ni om bestämmelserna om mängden stöd för rörligheten (23 §) och stödets omfattning (24 §)?

-

27. Är paragrafen om ekonomiskt stöd (25 §) ändamålsenlig?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

28. Lagen om funktionshinderservice behandlas i riksdagen hösten 2022. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2023. Syftet med övergångsbestämmelserna är att ge välfärdsområdena tid att verkställa lagen. I

det inledande skedet krävs det mycket ekonomiska resurser och personalresurser för att få besluten att stämma överens med den nya lagen. Därför träder de nya bestämmelserna om särskilt stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut i kraft först den 1 januari 2025.

Underlättar ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna (33 och 34 §) verkställigheten av lagen?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

Specialomsorgslagen

29. Motsvarar de bestämmelser om stärkt självbestämmanderätt och begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna som förblir i kraft i specialomsorgslagen (i ändrad form) tillräckligt behovet av temporär reglering?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

30. Är de ändringar som föreslås i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändamålsenliga?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

31. Anser du att förslaget till avgift för boende utanför hemmet för ett barn med funktionsnedsättning är lyckat?

Ja

OM du svarade NEJ, hur skulle du föreskriva om grunderna för avgiften?

-

Propositionens konsekvenser

32. Ger propositionens uppskattade konsekvenser för människor (barn och vuxna med funktionsnedsättning, äldre personer) rätt bild av reformens konsekvenser?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

33. Anser ni att bedömningen av propositionens konsekvenser för kostnader och personal är realistisk?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

34. Övriga fritt formulerade kommentarer om propositionen.

-

Munsterhjelm Erik
JAG Assistans Ab